

Warszawa, dnia 27 stycznia 2018 r.

Stanowisko

Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych

dotyczące możliwości świadczenia przez radcę prawnego pomocy prawnej w ramach współpracy z portalem internetowym (w kontekście obowiązków zachowania tajemnicy zawodowej)

1. Przedmiot sprawy.

W dniu 8 grudnia 2017 r. do Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych skierowana została przez radcę prawnego, drogą e-mailową, prośba o przedstawienie stanowiska w sprawie interpretacji przepisów ustawy o radcach prawnych i Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w kontekście zgodności z w/w regulacjami świadczenia przez radcę prawnego pomocy prawnej w oparciu o współpracę z portalem internetowym (w ramach umowy zlecenia), która w założeniu miałaby polegać na tym, iż radca prawny, po przyjęciu od portalu internetowego zlecenia, miałby świadczyć obsługę prawną na rzecz klienta portalu internetowego, wykorzystując do tego celu system informatyczny portalu internetowego. Wykorzystanie w/w systemu sprowadzać miałoby się natomiast do tego, iż wszelkie dokumenty dotyczące zleconej radcy prawnemu do prowadzenia sprawy – zarówno techniczne i finansowe, jak również merytoryczne (dokumenty dotyczące sprawy, opinie, pisma w sprawie, strategia procesowa itp.), byłyby publikowane w systemie informatycznym portalu internetowego, do którego dostęp posiadałby nie tylko radca prawny i klient, na rzecz którego świadczona miałaby być obsługa prawna, ale także właściciel portalu internetowego (za pośrednictwem swoich pracowników). Klient zawierający umowę z portalem internetowym wyrażałby jednocześnie zgodę na taki schemat działania.

2. Zagadnienie podlegające rozstrzygnięciu.

Jak wynika z treści wiadomości inicjującej przedstawienie niniejszego stanowiska, radca prawny podjął wątpliwość, czy konstrukcja świadczenia pomocy w ramach współpracy z portalem internetowym, zakładająca publikowanie w systemie informatycznym wszystkich dokumentów, związanych z prowadzoną sprawą, do którego dostęp miałby nie tylko radca prawny i klient, ale również właściciel portalu internetowego (poprzez swoich pracowników) nie stanowi naruszenia przepisów o tajemnicy radcy prawnego, nawet przy założeniu, iż klient, na rzecz którego miałaby być świadczona pomoc prawna wyrazi zgodę na taki schemat działania. Radca prawny wskazał, iż w jego ocenie do naruszenia regulacji dotyczących tajemnicy radcy prawnego nie dochodziłoby tylko w sytuacji, w której za pośrednictwem systemu informatycznego portalu internetowego dokonywane byłyby wyłącznie rozliczenia finansowe oraz kontakt w sprawach technicznych, natomiast kontakt w kwestiach merytorycznych odbywałby się tylko na linii radca prawny – klient.

3. Źródła prawa i materiały wykorzystane do zajęcia stanowiska.

Dla przedstawienia stanowiska w sprawie, oparto się na następujących przepisach prawa:

- 1) ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1870 z późn. zm.) – art. 33 ust. 5 w zw. z art. 3 ust. 3 i ust. 5,
- 2) Kodeks Etyki Radcy Prawnego - Uchwała Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014 r.

Dla ustalenia stanu faktycznego wykorzystano zapytanie radcy prawnego z dnia 8 grudnia 2017 r., powołane na wstępie niniejszego stanowiska.

4. Analiza zagadnienia

Nie ulega wątpliwości, iż zawód radcy prawnego należy do zawodów zaufania publicznego, z czym nierozdzielnie związany jest obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej. Obowiązek ten wynika zarówno z przepisów ustawowych, norm etycznych jak również z samej roty ślubowania radcowskiego.

Jak stanowi art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych - radca prawny jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystko, o czym dowiedział się w związku z udzieleniem pomocy prawnej. Z kolei stosownie do postanowień art. 3 ust. 5 powołanej ustawy radca prawny nie może być zwolniony z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej co do faktów, o których dowiedział się udzielając pomocy prawnej lub prowadząc sprawę.

W Kodeksie Etyki Radcy Prawnego, w art. 9 przewidziano, iż dochowanie tajemnicy zawodowej jest prawem i obowiązkiem radcy prawnego. Stanowi podstawę zaufania klienta i jest gwarancją praw i wolności. Uszczegółowienie obowiązku dochowania tajemnicy zawodowej zawarte zostało w art. 15 ust. 1 - 3 Kodeksu. Przepis ten przewiduje, iż radca prawny jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystkie informacje dotyczące klienta i jego spraw, ujawnione radcy prawnemu przez klienta bądź uzyskane w inny sposób w związku z wykonywaniem przez niego jakichkolwiek czynności zawodowych, niezależnie od źródła tych informacji oraz formy i sposobu ich utrwalenia (tajemnica zawodowa). Tajemnica zawodowa obejmuje również wszelkie tworzone przez radcę prawnego dokumenty oraz korespondencję radcy prawnego z klientem i osobami uczestniczącymi w prowadzeniu sprawy – powstałe dla celów związanych ze świadczeniem pomocy prawnej. Tajemnicą zawodową objęte są także informacje ujawnione radcy prawnemu przed podjęciem przez niego czynności zawodowych, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że ujawnienie nastąpiło dla potrzeb świadczenia pomocy prawnej i uzasadnione było oczekiwaniem, że radca prawny będzie ją świadczył.

W przypadku tajemnicy zawodowej radców prawnych, trzeba mieć ponadto na uwadze, iż zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym przez Trybunał Konstytucyjny:

„(...) zachowanie tajemnicy zawodowej stanowi obowiązek, a nie prawo osoby wykonującej zawód prawniczy, w tym radcy prawnego. (...) Ustawodawca nie traktuje obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej radcy prawnego wyłącznie w kategoriach stosunku prywatnoprawnego, zachodzącego między radcą a jego klientem, lecz w art. 266 k.k. przewiduje odpowiedzialność karną każdego, „kto wbrew przepisom ustawy lub przyjętemu na siebie zobowiązaniu, ujawnia lub wykorzystuje informację, z którą zapoznał się w związku z pełnioną

funkcją, wykonywaną pracą, działalnością publiczną, społeczną, gospodarczą lub naukową”.(...) nie sposób zakwestionować oceny, że na poziomie ustawodawstwa zwykłego tajemnica zawodowa radcy prawnego została ukształtowana w kategoriach obowiązku. Jest to obowiązek ustawowy; sankcją za jego naruszenie jest nie tylko cywilnoprawna odpowiedzialność wobec klienta, ale także – na wniosek pokrzywdzonego – sankcja karna. Obowiązek ten, w ocenie Trybunału, jest nierozdzielnie związany właśnie z pełnieniem przez radcę prawnego funkcji zaufania publicznego. (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 listopada 2004 r., sygn. akt: SK 64/2003).

Jakkolwiek zatem nie można negować tego, iż art. 3 ust. 3 ustawy o radcach prawnych stoi na straży interesów klienta, chroniąc jego dobro, jakim jest bezpieczeństwo powierzonej przez klienta informacji, której radca prawny jest jedynie depozytariuszem, co przemawiałoby za dopuszczeniem możliwości zwolnienia przez odpowiednie oświadczenie ze strony klienta radcy prawnego z obowiązku dochowania tej tajemnicy, na gruncie obowiązujących regulacji prawnych naruszenie przez radcę prawnego obowiązków zachowania tajemnicy zawodowej, nawet jeśli jest dokonywane za wiedzą i akceptacją klienta, uznawane jest za przewinienie dyscyplinarne.

O przyjmowaniu takiej kwalifikacji przesądza fakt, iż źródłem obowiązku dochowania tajemnicy zawodowej radcy prawnego nie jest treść zawartej pomiędzy radcą prawnym a klientem umowy, lecz ustawa. Nie można tracić ponadto z pola widzenia tego, iż celem zapewnienia w systemie prawnym ochrony tajemnicy zawodowej osób piastujących zawody zaufania publicznego (do których zalicza się zawód radcy prawnego) jest zapewnienie prestiżu tych zawodów, a co za tym idzie, stworzenie klimatu zaufania do przedstawicieli tych zawodów nie tylko wśród tych, którzy już im powierzyli własne tajemnice, ale także wśród wszystkich przyszłych klientów. Należy przy tym mieć na względzie, że zgodnie z postanowieniami art. 7 ust. 3 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego radca prawny nie może naruszać zasad etyki zawodowej i niewłaściwie wywiązywać się z obowiązków zawodowych w celu spełnienia oczekiwań klienta lub osób trzecich. Wykładnia sformułowanej w art. 8 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego zasady lojalnego postępowania radcy prawnego wobec klienta, na którego rzecz świadczy pomoc prawną oraz kierowania się dobrem klienta, w celu ochrony jego praw, nie może prowadzić do sprzeczności z ustawowymi i deontologicznymi regulacjami dotyczącymi tajemnicy zawodowej oraz ich naruszać.

W kontekście ciężącego na radcy prawnym obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej należy mieć na uwadze również to, iż radca prawny ma obowiązek zapewnienia odpowiednich środków celem zabezpieczenia informacji stanowiących tajemnicę zawodową przed nieuprawnionym dostępem osób trzecich. Z uwagi na powyższe, w art.22 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego wskazane zostało, iż radca prawny powinien wyraźnie zobowiązać osoby współpracujące z nim przy wykonywaniu czynności zawodowych do zachowania poufności w zakresie objętym jego tajemnicą zawodową, wskazując na ich odpowiedzialność prawną związaną z ujawnieniem tajemnicy zawodowej. Ponadto, art. 23 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego stanowi, iż radca prawny obowiązany jest zabezpieczyć przed niepowołanym ujawnieniem wszelkie informacje objęte tajemnicą zawodową, niezależnie od ich formy i

sposobu utrwalenia. Dokumenty i nośniki zawierające informacje poufne należy przechowywać w sposób chroniący je przed zniszczeniem, zniekształceniem lub zaginięciem. Dokumenty i nośniki przechowywane w formie elektronicznej powinny być objęte odpowiednią kontrolą dostępu oraz zabezpieczeniem systemu przed zakłóceniem działania, uzyskaniem nieuprawnionego dostępu lub utratą danych. Radca prawny powinien kontrolować dostęp osób współpracujących do takich dokumentów i nośników.

Z punktu widzenia ciążących na radcy prawnym obowiązków odnoszących się do zachowania i zabezpieczenia informacji stanowiących tajemnicę zawodową, nie sposób zatem uznać, aby dopuszczalnym było świadczenie przez radcę prawnego pomocy prawnej drogą elektroniczną, przy wykorzystaniu systemu informatycznego, w przypadku którego dostęp do wprowadzonych materiałów oraz kontrolę nad tymi materiałami sprawowałby nie radca prawny oraz osoby, za których działania radca prawny ponosi odpowiedzialność, lecz inny podmiot (nie będący radcą prawnym lub jednostką organizacyjną, w ramach której możliwe jest wykonywanie zawodu radcy prawnego). Nie można jednocześnie uznać aby wyrażenie przez klienta zgody na to, aby dostęp do dotyczących jego sprawy dokumentów elektronicznych, związanych z obsługą prawną, świadczoną przez radcę prawnego, posiadał oprócz radcy prawnego również właściciel portalu internetowego (nie będący radcą prawnym lub jednostką organizacyjną, w ramach której możliwe jest wykonywanie zawodu radcy prawnego) oraz jego pracownicy, zwalniało radcę prawnego z odpowiedzialności za naruszanie tajemnicy zawodowej, w tym za brak należytego zabezpieczenia informacji, stanowiących tajemnicę zawodową.

Przypomnieć należy także, iż świadczenie pomocy prawnej przez radcę prawnego może odbywać się tylko na zasadach określonych w przepisach prawa regulujących zasady wykonywania zawodu radcy prawnego (ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych oraz Kodeksie Etyki Radcy Prawnego).

Zgodnie z powołanymi regulacjami zawód radcy prawnego może być wykonywany wyłącznie w jednej z form wskazanych przez ustawodawcę w art. 8 ust 1 ustawy o radcach prawnych, tj. w ramach stosunku pracy, na podstawie umowy cywilnoprawnej, w kancelarii radcy prawnego oraz w spółce:

- 1) cywilnej lub jawnej, w której współnikami są radcowie prawni, adwokaci, rzecznicy patentowi, doradcy podatkowi lub prawnicy zagraniczni wykonujący stałą praktykę na podstawie przepisów ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1874);
- 2) partnerskiej, w której partnerami są radcowie prawni, adwokaci, rzecznicy patentowi, doradcy podatkowi lub prawnicy zagraniczni wykonujący stałą praktykę na podstawie przepisów ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) komandytowej lub komandytowo-akcyjnej, w której komplementariuszami są radcowie prawni, adwokaci, rzecznicy patentowi, doradcy podatkowi lub prawnicy zagraniczni wykonujący stałą praktykę na podstawie przepisów ustawy z dnia 5 lipca

2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodzić należy się jednocześnie z poglądem, iż formą wykonywania zawodu „w kancelarii” lub w „spółce”, wskazanej w art. 8 ust. 1 ustawy o radcach prawnych objęci są nie tylko właściciele (wspólnicy, partnerzy, komplementariusze) kancelarii (spółki), lecz także wszyscy radcowie prawni związani z kancelarią lub spółką wskazaną w art. 8 ust. 1 ustawy o radcach prawnych, określoną więzią prawną – umową o pracę lub umową cywilnoprawną (por. Mariusz Maciejewski: Wykonywanie zawodu radcy prawnego (uwagi do dyskusji nad ustawą o radcach prawnych), Radca prawny 3/98, str. 21).

Radca prawny w oparciu o umowę o pracę lub umowę cywilnoprawną nie może natomiast świadczyć pomocy prawnej na rzecz klientów podmiotów, świadczących usługi prawne nie w ramach wykonywania zawodu radcy prawnego (oraz w innych formach niż przewidzianych w art. 8 ust. 1 ustawy o radcach prawnych), lecz wyłącznie w oparciu o zasadę swobody działalności gospodarczej. Radca prawny nie może uczestniczyć w świadczeniu pomocy prawnej na rzecz klientów takiego podmiotu (w szczególności jako jej pracownik lub podwykonawca, działający na podstawie umowy cywilnoprawnej) albowiem stanowiłoby to oczywiście obejście przepisów ograniczających formę wykonywania zawodu radcy prawnego oraz prowadziłoby do powstania istotnych zagrożeń dla podstawowych wartości oraz zasad wykonywania zawodu radcy prawnego, w szczególności obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej, niezależności radcy prawnego oraz zakresu odpowiedzialności radcy prawnego wobec klienta.

5. Podsumowanie

W świetle przytoczonych okoliczności, w stanie faktycznym stanowiącym podstawę przedstawienia niniejszego stanowiska Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych przyjąć należy, przy założeniu, że właściciel portalu nie jest uprawniony do świadczenia pomocy prawnej w ramach wykonywania zawodu radcy prawnego, ani też nie jest spółką o jakiej mowa w art. 8 ust. 1 ustawy o radcach prawnych, świadczenie przez radcę prawnego pomocy prawnej, w ramach współpracy z takim portalem, w której dochodziłoby do publikowania w systemie informatycznym portalu internetowego dokumentów, zawierających tajemnicę zawodową, do którego dostęp miałby nie tylko radca prawny i klient ale również właściciel portalu internetowego (poprzez swoich pracowników), stanowiłoby naruszenie przez radcę prawnego art. 8 ust. 1 ustawy o radcach prawnych oraz obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej, nawet w razie wyrażenia przez klienta portalu internetowego zgody na taki schemat działania.

Opracował:
r. pr. Tomasz Korpusiński

Przewodniczący Komisji
Etyki i Wykonywania Zawodu KRRP

r. pr. Ryszard Wilmanowicz

